

С. В. Момот

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В РЕГІОНІ

Метою статті обрано конкретизацію впливу соціальної відповідальності бізнесу на реалізацію принципів сталого розвитку в регіоні. В роботі здійснено обґрунтування вибору людством вектора розвитку, що має назву «сталий розвиток». Визначено та конкретизовано зміст п'яти принципів сталого розвитку. Проведено глибокий аналіз останніх наукових праць, проіндексованих у наукометричній базі Scopus за тематикою дослідження щодо корпоративної соціальної відповідальності та можливостей досягнення у конкретному регіоні або світі в цілому принципів сталого розвитку. Охарактеризовано сформовані у науковому середовищі погляди на доцільні об'єкти соціальної відповідальності бізнесу. Проаналізовано умови, за досягнення яких підприємство зможе отримати очікуваний результат від реалізації проєктів корпоративної соціальної відповідальності. Доведено неможливість отримання одного і того ж результату при здійсненні однакових видів прояву соціально відповідальної поведінки представниками бізнес-середовища. Визначено роль бізнесу у реалізації кожного з п'яти принципів сталого розвитку. Проілюстровано вплив корпоративної соціальної відповідальності на реалізацію принципів та цілей сталого розвитку, яку демонструють розвинені представники бізнесу в Україні та світі.

Ключові слова: соціальна відповідальність, бізнес, сталий розвиток, принципи, регіон.

Вступ. Термін «сталий розвиток» (sustainable development) з'явився в міжнародному науковому лексиконі відносно недавно, проте його роль та значущість для набуття можливостей забезпечення гідного рівня життя нинішньому та майбутнім поколінням людства важко переоцінити. Офіційно у міжнародний обіг термін був введений у 1992 р. на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, яку було проведено у бразильському Ріо-де-Жанейро і яка отримала історичну назву «Саміт Землі». Саме тоді зміст поняття «сталий розвиток» було окреслено як розвиток, який дозволяє задовольнити всі поточні та перспективні потреби людства, і водночас не несе загроз планеті у майбутньому [1]. Подальші дослідження у цьому напрямі довели необхідність сконцентруватися людству на п'яти основних векторах дій, які є найбільш дієвими та визначають ключові принципи сталого розвитку. По-перше, суттєву увагу має бути приділено глибокому аналізу раціональності та ефективності взаємодії людини із природою, на основі чого мають бути здійснені об'єктивні висновки про заподіяну на даний момент шкоду навколишньому природному середовищу та розробленими дієві програми його відновлення та збереження. По-друге, зусилля людства мають бути спрямованими на максимальне збереження різноманіття природного середовища та культурного життя, що являється однією з визначальних умов забезпечення соціально-економічного прогресу суспільства та підвищення якості життя людини на планеті. По-третє, людство має визнати гостру проблему вичерпності на планеті ресурсів та здебільшого неможливість відновлення більшості з них, а тому розробити заходи щодо керованого використання тих їх обсягів, що ще залишилися у розпорядженні людини. По-четверте, людство має зрозуміти, що кожна дія, яка здійснюється, обов'язковим чином позначається на житті сьогоденного та майбутнього поколінь і тому в основу прийняття рішень, незалежно від рівня управління, має бути покладено критерії раціональності, безпечності, доцільності та ефективності. По-п'яте, кожна особистість на планеті має усвідомити ті причини власних дій або чітко розуміти ті мотиви особистої коректної поведінки стосовно навколишнього природного середовища, які дозволять запобігти реалізації найгіршого сценарію майбутнього розвитку людства на нашій планеті і досягти ознак стабілізації та сталого розвитку.

Враховуючи той факт, що в основу реалізації на практиці кожного з перерахованих принципів має бути покладено значні грошові кошти, готові інноваційні рішення та людський капітал, важливу роль у їх втіленні у життя має відіграти бізнес. Будь-яке підприємство, незалежно від сфери і масштабів діяльності, може докласти багато зусиль у справі досягнення цілей сталого розвитку, проте для цього його керівництво має взяти на себе певні зобов'язання, докорінно змінити корпоративну політику та стратегію розвитку, спрямувавши їх на відстоювання загальнолюдських норм та цінностей, що дозволить поступово покращити рівень життя людини на планеті. Звісно, що одне підприємство, навіть найбільш потужне й прибуткове у світі, одноосібно впоратися з усіма

створеними за час існування людства проблемами не зможе, потрібно йти широким фронтом, щоб досягти помітного результату. Саме тому прийняття на себе бізнесом зобов'язань щодо корпоративної соціальної відповідальності дозволить створити умови для поступового покрокового припинення руйнівного впливу людини на природне середовище та реалізацію принципів сталого розвитку. Отже, обрана як тема цього дослідження проблематика є доволі актуальною і потребує подальшого глибокого вивчення та практичного застосування отриманих результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За три с половиною місяці поточного року в колекції видань наукометричної бази даних Scopus було проіндексовано 342 статті (дві з яких написано науковцями з України), які були присвяченими різним аспектам та складовим соціальної відповідальності бізнесу [2]. Така кількість статей чітко вказує на актуальність обраної тематики дослідження та потребує посилення внеску до світової науки українського наукового доробку щодо знань корпоративної соціальної відповідальності, оскільки саме цей інструмент оздоровлення національної та регіональної економіки в Україні сьогодні використовується не на повну потужність. Детальне ознайомлення зі змістом останніх досліджень щодо корпоративної соціальної відповідальності дозволило встановити актуальні на сьогодні напрями досліджень в цій тематиці.

Одним з найбільш досліджуваних на сьогодні питань у сфері соціальної відповідальності бізнесу є обґрунтування чинників, які з того чи іншого боків впливають безпосередньо на спрямованість та змістовність програм соціальної відповідальності або кінцеву результативність їх реалізації на практиці. При цьому як методологічна база таких досліджень використовується широкий спектр сучасних методів та інструментів оцінювання, що гарантовано підтверджує об'єктивність висновків, отриманих у кожному з них. Так, К. Паділья-Лозано (С. Р. Padilla-Lozano) та П. Коллаццо (Р. Collazzo) на підґрунті використання методів кількісного та психологічного аналізу (метод поперечних зрізів) довели наявність суттєвої залежності між виконанням виробничим суб'єктом господарювання принципів корпоративної соціальної відповідальності та зростанням обсягів зелених інвестицій, які він реалізовує на практиці на підвищення рівня його конкурентоспроможності на ринку [3]. Інші автори, а саме К. Гайо (С. Gaio) та Т. Гонсалвес (Т. Gonçalves) завдяки використанню методу глибинного інтерв'ю провели дослідження, за результатами якого довели наявність прямої залежності між відсотком жінок у складі ради директорів корпоративного бізнесу та показниками корпоративної соціальної відповідальності підприємства [4]. Репрезентативність цих та інших праць цього блоку дозволяє спиратися на їх висновки як на доведені твердження й використовувати їх як базу подальших досліджень.

Незважаючи на не менш ніж двадцятирічну історію реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності компаніями світу, і сьогодні окремим актуальним напрямом досліджень виступає обговорювання проблематики доцільності широкомасштабного розкриття інформації про корпоративну соціальну відповідальність представників бізнесового середовища та оцінюється ефективність цих дій на різних рівнях. Так, Р. Сет (R. Seth) і С. Махентіран (S. Mahenthiran) доводять правильність позиції суб'єктів господарювання, які на добровільних засадах поширюють інформацію про заходи, здійснені ними в межах корпоративної соціальної відповідальності [5]. Автори доводять, що прийняття керівництвом підприємств таких стратегічних рішень є додатковим інструментом взаємовигідної співпраці зі стейкхолдерами та переконання інституційних інвесторів у доцільності подальшої більш тісної співпраці. Р. Цуй (R. Cui), З. Ма (Z. Ma) та Л. Ван (L. Wang) визначають доцільність розкриття ринку й суспільству більших обсягів інформації про корпоративну соціальну відповідальність і доводять ефективність цих дій саме для бізнес-груп, тобто для компаній, які мають значну кількість дочірніх підприємств [6]. Водночас слід зазначити, що особливо актуальним виступає розкриття інформації соціально відповідальних компаній про ризики в їх діяльності та зокрема ризики, пов'язані безпосередньо з реалізацією проєктів корпоративної соціальної відповідальності в регіоні.

Щодо дослідження питань стосовно можливостей реалізації принципів сталого розвитку, то за аналогічний період в наукометричній базі даних Scopus було проіндексовано 601 статтю (11 з яких належать перу науковців з України) [2]. Означена велика кількість досліджень не є випадковою та пов'язана з широким спектром проблемних питань, які світ намагається розв'язати завдяки реалізації цілей сталого розвитку. Саме тому можна побачити цілу групу науковців, які ставлять за мету реалізацію у своєму дослідженні певної з 17 цілей сталого розвитку, затверджених ООН. Так, серед останніх досліджень слід виокремити такі напрями, як розвиток бізнесу сільського або зеленого туризму в системі екологічного менеджменту [7; 8], управління очищенням та повторним використанням стічних вод [9], поширення принципів циркулярної економіки та інновацій,

орієнтованих на сталий розвиток [10], створення чистих технологій [11], розв'язання проблеми зміни клімату [12] тощо. Отже, як бачимо, спектр питань, що піднімаються сьогодні науковцями, досить різномірний і охопити їх всі у одному дослідженні практично неможливо. Проте залишається потреба у конкретизації ролі соціально відповідального бізнесу в реалізації принципів та цілей сталого розвитку як на окремо взятій території, так і у світі в цілому.

Українська наукова спільнота також не стоїть осторонь цих гострих для подальшого існування людства проблем. В останні роки українські науковці доволі активно досліджують питання взаємозв'язку соціальної відповідальності та сталого розвитку, при цьому рівень розгляду обирається різним. Так, В. Рябченко розглядає цей взаємозв'язок на рівні компетентностей людини [13], Ю. Залознова – розвитку персоналу підприємства [14], Д. Райко і О. Подрез – діяльності підприємства [15], С. Філіппова та В. Філіппов – стратегічного управління суб'єкта господарювання [16]. Отже, залишається потреба у подальших дослідженнях стосовно ролі соціально відповідального бізнесу в досягненні на рівні країни цілей сталого розвитку.

Метою статті визначено конкретизацію впливу соціальної відповідальності бізнесу на реалізацію принципів сталого розвитку в регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. За часи сповідування ідеології корпоративної соціальної відповідальності у світі сформувалися різні погляди на доцільні об'єкти соціальної відповідальності бізнесу. Одні науковці та практики стверджують, що корпоративна соціальна відповідальність має охоплювати лише ті сфери, на які підприємство безпосередньо впливає своєю виробничо-господарською діяльністю. Інші теоретики корпоративної соціальної відповідальності наголошують на тому, що зміст соціально відповідальної поведінки не має обмежуватися виключно сферою діяльності та територією розташування підприємства і повинен мати глобальний характер (наприклад, докладання зусиль у справі подолання голоду у світі, зменшення смертності дітей у низькорозвинених країнах світу від певних захворювань через вакцинацію, збереження популяцій червонокнижних представників флори і фауни, очищення водних артерій та басейнів світу від пластика тощо). Існують також думки про те, що сфера відповідальності, яку добровільно беруть на себе представники бізнесу, має одночасно бути спрямованою на три напрями – всередину компанії, тобто максимально захищати власний персонал; на найближче оточення компанії, тобто клієнтів і місцеве населення, що мешкає на території розташування підприємства; ззовні компанії, тобто на відновлення будь-якої сфери життя людини всередині країни та за її межами.

Отже, можна виокремити три основні можливі напрями предметного спрямування зусиль соціально відповідального бізнесу (рисунком 1).

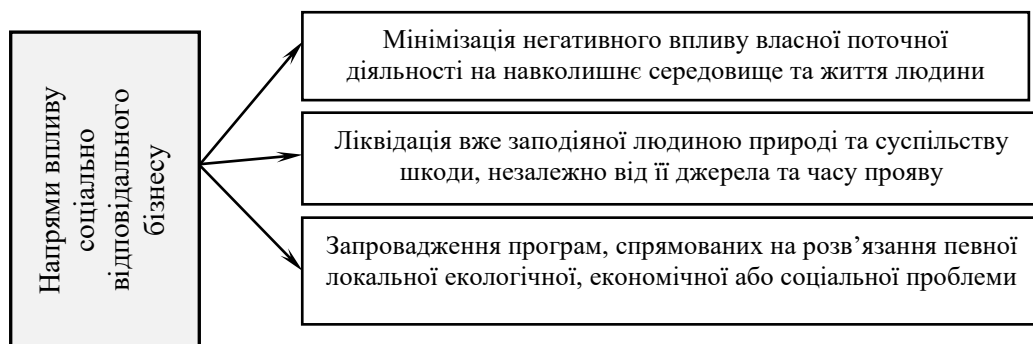

Рисунок 1 – Можливі напрями спрямування зусиль щодо реалізації соціально відповідальної поведінки бізнесом

Джерело: складено автором

Дослідження можливих проявів суб'єктами господарювання власної соціально відповідальної позиції дозволили виокремити чотири їх основні складові (рисунком 2). За цих умов вибір конкретної складової та їх поєднання буде здійснюватися безпосередньо керівництвом підприємства, виходячи з результатів оцінювання цілої системи умов, чинників та можливостей. У цьому контексті Г. Пфайфар (G. Pfajfar), А. Шохам (A. Shoham), А. Малецька (A. Małeczka) та М. Залазник (M. Zalaznik) науковим шляхом доводять доцільність обмеження зони поширення корпоративної соціальної відповідальності суб'єкта господарювання інтересами виключно клієнтів та співробітників [17]. Автори доводять, що лише на такому підґрунті компанія зможе досягти соціально-економічної ефективності. Водночас, на нашу думку, така внутрішньо спрямована соціально відповідальна позиція фірми може бути

виправданою лише за умови невеликих обсягів бізнесу. Якщо ж бізнес є потужним та у своїй виробничій діяльності використовує значні обсяги природних і людських ресурсів, має локації у різних регіонах, внутрішньо спрямована позиція корпоративної соціальної відповідальності є недостатньою, що унеможливить реалізацію принципів та досягнення цілей сталого розвитку.

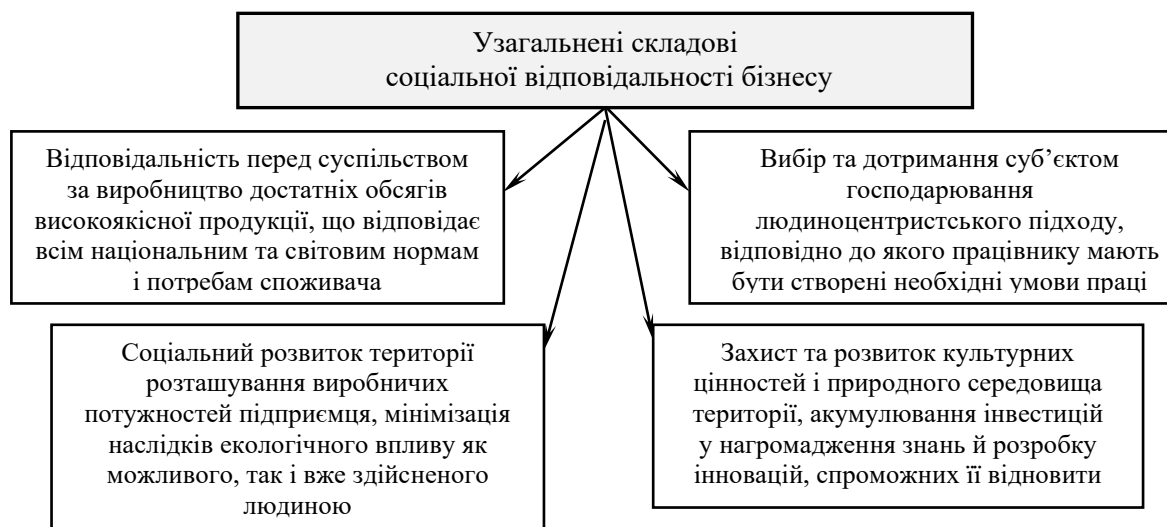

Рисунок 2 – Узагальнені складові соціальної відповідальності бізнесу

Джерело: складено автором

Підприємці при обґрунтуванні власної стратегії соціальної відповідальності можуть обирати будь-який з варіантів прояву своєї соціально відповідальної позиції. При цьому чітко розрахувати й потім гарантовано отримати певний розмір результату, скоріш за все, не вдасться, навіть якщо подібні випадки траплялися. Так, М. Біггері (M. Biggeri), Д. Колуччі (D. Colucci), Н. Доні (N. Doni) та В. Валорі (V. Valori) на основі проведення ринкового експерименту доводять, що у будь-якому випадку корпоративна соціальна відповідальність дає як економічний, так і екологічний та соціальний ефекти, тобто це одночасно є вигідним і бізнесу, і суспільству [18]. Водночас автори наголошують на тому, що вибір однієї і тієї ж форми прояву соціальної відповідальності різними суб'єктами господарювання не дає однакового очікуваного результату, можливі форми якого зображено на рисунку 3. Це пов'язано з тим, що кінцевий результат від певних проявів соціально відповідальної поведінки бізнесу буде залежати від дії різних факторів, таких як: авторитет та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання на ринку; розміри коштів, які можуть бути інвестованими у програми і проекти соціальної відповідальності; час, який обрано для реалізації тієї чи іншої програми; рівень професіоналізму, емпатії, креативності та внутрішньої мотивації до реалізації проектів соціальної відповідальності у керівництва та працівників суб'єкта підприємницької діяльності, які ці проекти безпосередньо реалізують на практиці.

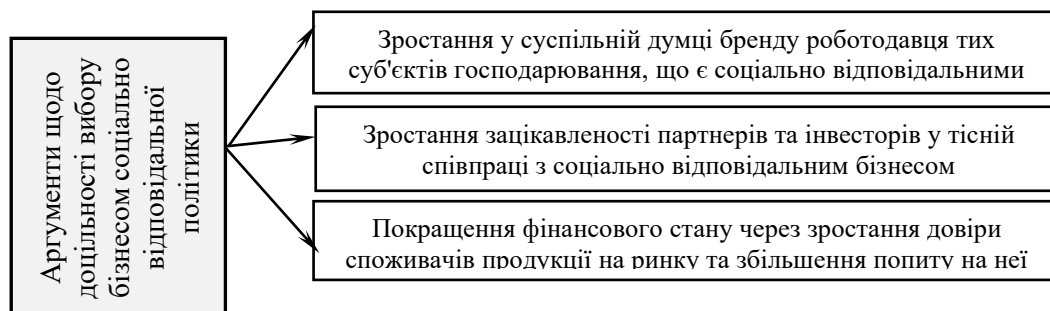

Рисунок 3 – Основні аргументи щодо доцільності вибору бізнесом соціально відповідальної політики дій

Джерело: складено автором

Незалежно від того, який напрям чи складову соціально відповідальної поведінки обере керівництво підприємства та на який об'єкт спрямовує свої зусилля у цьому випадку, буде створено

умови для реалізації на рівні як мінімум регіону того чи іншого принципу сталого розвитку, про які йшлося у вступі до роботи.

Реалізувати перший принцип (раціональність та ефективність взаємодії людини з природою) без участі бізнесу не видається можливим, оскільки саме виробничі цілі визначають зростаючі обсяги потреби у природних матеріалах та тим самим наносять невідправну шкоду екології. Лише ставши на шлях соціальної відповідальності, бізнес зможе знайти ресурси для переведення виробництва на безпечні інноваційні технології й інвестувати у відновлення екології певного регіону та планети. Зарубіжні та вітчизняні приклади реалізації на практиці бізнесом цього принципу наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Приклади реалізації на практиці принципу сталого розвитку щодо раціональності та ефективності взаємодії людини з природою

Мета сталого розвитку	Зарубіжна практика	Українська практика
<i>Боротьба зі зміною клімату</i>	<p>Jaguar та Ford проголосили про повний перехід на виробництво електромобілів. Volkswagen планує до 2030 р. довести частку електромобілів у продажах до 50 %.</p> <p>Mercedes-Benz Group AG поставив мету до 2039 р. запустити автомобіль, повністю нейтральний до CO₂.</p> <p>Microsoft. Запроваджено внутрішньо-фірмовий податок на викиди CO₂.</p> <p>Samsung. Запровадження програм адаптації до зміни клімату на планеті</p>	<p>ДТЕК. Ключовою метою компанії є досягнення стану повністю нейтральної до CO₂ компанії до 2040 р.</p> <p>WOG. Щорічно компанія скорочує викиди CO₂ на 54 т.</p> <p>Нафтогаз. Компанія здійснює моніторинг викидів парникових газів та встановила мету довести до 2040 р. до нетто-нуля викиди CO₂ від операційної діяльності</p>

Джерело: дані з офіційних сайтів підприємств та організацій

При реалізації другого принципу (максимальне збереження різноманіття природного середовища та культурного життя) програми відповідного збереження повинні мати у своїй основі значні обсяги коштів, які є у розпорядженні лише у прибуткового бізнесу. Водночас слід розуміти, що такі вкладення коштів, скоріш за все, не принесуть фінансового прибутку, тому підприємство їх може здійснювати виключно на підґрунті свого добровільного обов'язку перед суспільством у межах соціальної відповідальності. А це, у свою чергу, стане умовою отримання іміджевих дивідендів. Зарубіжні та вітчизняні приклади реалізації на практиці бізнесом цього принципу наведено у таблиці 2.

Таблиця 2 – Приклади реалізації на практиці принципу сталого розвитку щодо максимального збереження різноманіття природного середовища та культурного життя

Мета сталого розвитку	Зарубіжна практика	Українська практика
<i>Міцне здоров'я</i>	<p>IBM. Розробка та реалізація програм розширення доступу та покращення якості охорони здоров'я у світі. Технологічне інноваційне озброєння світових лідерів, що проводять провідні дослідження у сфері охорони здоров'я.</p> <p>Samsung. Впровадження технологій дистанційного медичного обслуговування для населення регіонів, що не мають доступу до якісних медичних послуг</p>	<p>ДТЕК. Забезпечення доступу до якісних медичних послуг, запровадження проєктів телемедицини та агітація за здоровий спосіб життя.</p> <p>Метінвест. Щорічні медичні огляди працівників, медичне страхування.</p> <p>WOG. Програма «Дитяча хірургія серця» та ініціатива участі в інвестуванні у сучасне обладнання для НІССХ ім. М.М. Амосова</p>
<i>Якісна освіта</i>	<p>BMW Group. Щорічно компанія інвестує близько 400 млн євро у програми професійного розвитку, коучинг, програми лідерства. Програми залучення та розвитку талантів.</p> <p>Microsoft. Програма діджиталізації шкільної освіти в США ConnectED.</p> <p>IBM. Надання доступу університетам країни до баз програмного забезпечення компанії</p>	<p>Метінвест. Безперервний розвиток персоналу в Корпоративному університеті. Тісна співпраця з ЗВО регіону та країни, працевлаштування найкращих випускників за результатами виробничої практики.</p> <p>ДТЕК. Створено Academy DTEK для внутрішніх та зовнішніх слухачів</p>

Закінчення таблиці 2

Мета сталого розвитку	Зарубіжна практика	Українська практика
Гендерна рівність	Mercedes-Benz Group AG. Відпустка по догляду за дитиною надається на вибір або матері, або батьку	НБУЛОН. Кадрова політика ґрунтується на принципах прозорості та кадрової рівності
Збереження екосистем суші	BMW Group. При виборі місця будівництва нового заводу враховуються особливості та вимога збереження навколишнього середовища	ДТЕК. Підприємства Групи проводять роботи з озеленення та рекультивації земель для захисту біорізноманіття та відновлення екосистеми

Джерело: дані з офіційних сайтів підприємств та організацій

Втілення у життя третього принципу, пов'язаного з керованим використанням ресурсів, неможливо здійснити без активної участі бізнесу. Промислові обсяги використання у виробництві більшості ресурсів призвели до швидкого скорочення їх запасів на планеті, через що вже у найближчому майбутньому очікується їх суттєвий дефіцит. Саме тому суб'єкти господарювання вже сьогодні повинні шукати фінансові та технологічні можливості для переведення своєї діяльності на відновлювані джерела енергії й альтернативні види ресурсів, повторного використання води, що можливо здійснити у межах програм соціальної відповідальності. Зарубіжні та вітчизняні приклади реалізації на практиці бізнесом цього принципу наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Приклади реалізації на практиці принципу сталого розвитку щодо керованого використання ресурсів

Мета сталого розвитку	Зарубіжна практика	Українська практика
Чиста вода та належні санітарні умови	BMW Group. Повторне використання води у виробництві	ДТЕК. Розроблено програми по оптимізації водоспоживання
Відновлювана енергія	Apple. Повний перехід на джерела відновлюваної енергії та розробка технологій зменшення її споживання. BMW Group. Розвиток біоенергетики та планування переведення виробництва на відновлювані джерела енергії. Microsoft. До 2024 р. 70% потреби компанії в енергії мають забезпечуватися з відновлюваних джерел	ДТЕК. Запровадження технологій відновлюваної енергетики. Сьогодні компанія володіє 1 ГВт сонячних та вітряних електростанцій. WOG. Установлено вже понад 800 сонячних панелей потужністю 180 тис. кВт на рік. Забезпечено можливості для зарядки електромобілів по всій мережі
Подолання бідності	Samsung. Технічне забезпечення персоналу, що на комплексній основі надає послуги вразливим верствам населення та у бідних районах	Корпорація «АТБ». Проєкт «Не чужі долі» – адресна допомога сім'ям, які втратили годувальника в АТО або опинилися в скрутному становищі
Відповідальне споживання	Samsung. Заборона використання неетично здобутих корисних копалин	ДТЕК. Розробляються програми, спрямовані на безпечну утилізацію значної частини виробничих відходів

Джерело: дані з офіційних сайтів підприємств та організацій

Четвертий принцип пов'язаний з дотриманням критеріїв раціональності, безпечності, доцільності та ефективності при прийнятті рішень, незалежно від рівня управління, а тому його виконання має створити сприятливе середовище для покращення рівня і якості життя людини. Особливо це є актуальним для великого бізнесу, діяльність якого через потужний вплив на навколишнє середовище, має чітко регламентуватися не лише зовнішніми, а й внутрішніми нормами та етичними принципами, що і визначає контури соціальної відповідальності. Зарубіжні та вітчизняні приклади реалізації на практиці бізнесом цього принципу наведено у таблиці 4.

Таблиця 4 – Приклади реалізації на практиці принципу сталого розвитку щодо дотримання критеріїв раціональності, безпечності, доцільності та ефективності при прийнятті рішень

Мета сталого розвитку	Зарубіжна практика	Українська практика
<i>Гідна праця та економічне зростання</i>	Mercedes-Benz Group AG. Надання працівникам гарантованої зайнятості до 2029 р., незважаючи на цифровізацію, пандемію та інші глобальні зміни останніх років. Щорічно відбувається збільшення розміру заробітної плати. BMW Group. Персонал може обрати країну та місто, де планує підніматися кар'єрними сходами. Для покращення умов праці запроваджено робототехніку	Метінвест. Крайшій працівникам надаються можливості для кар'єрного зростання на підприємствах Групи в Україні або розвинених країнах світу. МХП. Благодійний фонд «МХП-Громади» проводить Всеукраїнський конкурс мікрогрантів «Час діяти, Україно!». Метою конкурсу виступає підтримка локальних соціальних ініціатив з 14 областей України
<i>Інновації та інфраструктура</i>	Microsoft. На основі програми «AI for Earth» разом із партнерами створено середовище для розробки інновацій, що дозволять розв'язувати соціальні та екологічні проблеми світу	Київстар. Створено програму «Інновації та підприємництва», яку реалізують на базі функціонування освітніх дитячих таборів «GoCamp» із залученням іноземних волонтерів
<i>Скорочення нерівності</i>	Mercedes-Benz Group AG. Apple. Надання рівних можливостей у працевлаштуванні, незалежно від статі, віку, національності та стану здоров'я. Microsoft. Програма Airband дозволяє у віддалених сільських районах забезпечити широкоплатформний зв'язок	Київстар. Функціонує онлайн-школа мобільної грамотності «Смартфон для батьків» для людей старшого віку. МХП. Створено проєкт «Соціальний магазин», який за пільговими цінами надає певний перелік продуктів мешканцям сільських територій

Джерело: дані з офіційних сайтів підприємств та організацій

П'ятий принцип наголошує на тому, що будь-які дії сьогодні ведуть до конкретного результату, і необхідно докладати зусиль, щоб не погіршити сценарій майбутнього розвитку людства. Саме тому стратегія розвитку будь-якого бізнесу має вже сьогодні розроблятися з урахуванням необхідності запровадження програм і технологій, які б мінімізували дію всіх агресивних та негативних факторів його впливу. Зарубіжні та вітчизняні приклади реалізації на практиці бізнесом цього принципу наведено у таблиці 5.

Таблиця 5 – Приклади реалізації на практиці принципу сталого розвитку щодо впливу сьогодишніх дій на сценарій розвитку майбутнього

Мета сталого розвитку	Зарубіжна практика	Українська практика
<i>Партнерство заради стійкого розвитку</i>	BMW Group. Інвестування компанією щорічно до 40 млн. євро у програми, спрямовані на розв'язання нагальних соціальних й екологічних проблем світу	Київстар. Запроваджено програми SMS-благодійності «Дитяча надія» та у співпраці з Національною поліцією – проєкту «Пошук Дітей»
<i>Сталий розвиток міст та спільнот</i>	Mercedes-Benz Group AG. Розроблено спеціальну платформу, яка об'єднує підприємства регіону, задля активізації та підвищення якості мобільності міського та сільського населення. BMW Group. Запроваджено програму «CultureMobile» з метою поширення у світі класики світової літератури	ДТЕК. Створення дієвих програм підтримки громад щодо розв'язання наявних у них проблем. Корпорація «АТБ». Щорічно спрямовує близько 50 млн. грн. на реалізацію соціальних програм по економічному, інфраструктурному та культурному розвитку міст України

Джерело: дані з офіційних сайтів підприємств та організацій

Аналіз наведених прикладів щодо соціальної відповідальності бізнесу дозволяє констатувати, що світові компанії більшим чином спрямовані на реалізацію глобального рівня цілей сталого розвитку, тоді як українські – на реалізацію локального їх рівня. Пояснити такі розбіжності можна різними економічними можливостями компаній та відмінностями в соціально-економічному розвитку територій, на яких розташовані їх виробничі потужності та управлінські центри. Крім того, слід підтвердити наявність значного впливу соціальної відповідальності бізнесу на реалізацію принципів сталого розвитку в регіоні, тобто можна стверджувати, що гіпотеза роботи підтвердилася.

Висновки. Отже, можемо констатувати, що соціальна відповідальність бізнесу лежить в основі реалізації принципів сталого розвитку і можливостей досягнення на цьому підґрунті відповідних 17 цілей, проголошених ООН. Втілення у життя таких можливостей дозволить створити умови на рівні окремих регіонів щодо підвищення рівня і якості життя людини, покращення екологічної ситуації та економного використання природних ресурсів, залежі яких на планеті, на жаль, стрімко скорочуються. Саме тому доцільно стимулювати бізнес до активізації власної корпоративної соціальної відповідальності, незалежно від того, на які об'єкти чи напрями вона буде спрямованою. Важлива роль у такому стимулюванні має належати органам регіональної та державної влади, які мають діяти відповідно до затверджених законодавчих норм. Враховуючи той факт, що на сьогодні в Україні у сфері корпоративної соціальної відповідальності спостерігається практично повна відсутність дієвих нормативно правових документів, обґрунтуванню їх основних положень і мають бути присвяченими подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>
2. Scopus. Search for an author profile. URL: <https://www.scopus.com/search/>
3. Padilla-Lozano C. P., Collazzo P. Corporate social responsibility, green innovation and competitiveness – causality in manufacturing. *Competitiveness Review*. 2022. № 32 (7). P. 21–39. DOI: 10.1108/CR-12-2020-0160.
4. Gaio C., Gonçalves T. C. Gender diversity on the board and firms' corporate social responsibility. *International Journal of Financial Studies*. 2022. № 10 (1). DOI: 10.3390/ijfs10010015.
5. Seth R., Mahenthiran S. Impact of dividend payouts and corporate social responsibility on firm value – evidence from India. *Journal of Business Research*. 2022. № 146. P. 571–581. DOI: 10.1016/j.jbusres.2022.03.053.
6. Cui R., Ma Z., Wang L. Allocation of decision rights and CSR disclosure: Evidence from listed business groups in China. *Sustainability (Switzerland)*. 2022. № 14 (7). DOI: 10.3390/su14073840.
7. Green tourism business as marketing perspective in environmental management / O. Gryshchenko, V. Babenko, O. Bilovodska et al. *Global Journal of Environmental Science and Management*. 2022. № 8 (1). P. 117–132. DOI: 10.22034/gjesm.2022.01.09.
8. Jia Z., Jiao Y., Zhang W., Chen Z. Rural tourism competitiveness and development mode, a case study from chinese township scale using integrated multi-source data. *Sustainability (Switzerland)*. 2022. № 14 (7). DOI: 10.3390/su14074147.
9. Perceived drivers and barriers in the governance of wastewater treatment and reuse in India: Insights from a two-round delphi study / L. Breitenmoser, G. Cuadrado Quesada, N. Bassi et al. *Resources, Conservation and Recycling*. 2022. № 182. DOI: 10.1016/j.resconrec.2022.106285.
10. The role of circular economy principles and sustainable-oriented innovation to enhance social, economic and environmental performance: Evidence from mexican SMEs / O. Rodríguez-Espindola, A. Cuevas-Romo, S. Chowdhury et al. *International Journal of Production Economics*. 2022. № 248. DOI: 10.1016/j.ijpe.2022.108495.
11. Mikulčić H., Baleta J., Klemeš J. J. Cleaner technologies for sustainable development. *Cleaner Engineering and Technology*. 2022. № 7. DOI: 10.1016/j.clet.2022.100445.
12. Ågerfalk P. J., Axelsson K., Bergquist M. Addressing climate change through stakeholder-centric information systems research: A scandinavian approach for the masses. *International Journal of Information Management*. 2022. № 63. DOI: 10.1016/j.ijinfomgt.2021.102447.
13. Рябченко В. І. Світоглядна компетентність як чинник забезпечення соціальної відповідальності за сталий розвиток сучасного суспільства. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2021. Вип. 1. С. 88–101.
14. Залознова Ю. С. Пріоритетні напрями розвитку персоналу підприємств на засадах соціальної відповідальності як інструменту досягнення сталого розвитку. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2017. Вип. 12 (1). С. 194–201.

15. Райко Д. В., Подрез О. І. Соціальна відповідальність як інструмент управління сталим розвитком промислового підприємства. *Проблеми економіки*. 2020. № 1. С. 173–189.
16. Філіппова С. В., Філіппов В. Ю. Соціальна відповідальність у стратегічному управлінні підприємством: ключові завдання інтеграції за імперативами сталого розвитку. *Економіка транспортного комплексу*. 2020. Вип. 35. С. 177–202.
17. Pfajfar G., Shoham A., Małecka A., Zalaznik M. Value of corporate social responsibility for multiple stakeholders and social impact – relationship marketing perspective. *Journal of Business Research*. 2022. № 143. P. 46–61. DOI: 10.1016/j.jbusres.2022.01.051.
18. Biggeri M., Colucci D., Doni N., Valori V. Sustainable entrepreneurship: Good deeds, business, social and environmental responsibility in a market experiment. *Sustainability (Switzerland)*. 2022. №14 (6). DOI: 10.3390/su14063577.

References

1. United Nations Conference on Environment and Development (1992), Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992, available at: <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>
2. Scopus (2020), "Search for an author profile", available at: <https://www.scopus.com/search/>.
3. Padilla-Lozano, C. P., Collazzo, P. (2022), "Corporate social responsibility, green innovation and competitiveness – causality in manufacturing", *Competitiveness Review*, no. 32 (7), pp. 21-39. DOI: 10.1108/CR-12-2020-0160.
4. Gaio, C., Gonçalves, T. C. (2022), "Gender diversity on the board and firms' corporate social responsibility", *International Journal of Financial Studies*, no. 10 (1). DOI: 10.3390/ijfs10010015.
5. Seth, R., Mahenthiran, S. (2022), "Impact of dividend payouts and corporate social responsibility on firm value – evidence from India", *Journal of Business Research*, no. 146, pp. 571-581. DOI: 10.1016/j.jbusres.2022.03.053.
6. Cui, R., Ma, Z., Wang, L. (2022), "Allocation of decision rights and CSR disclosure: Evidence from listed business groups in China", *Sustainability (Switzerland)*, no. 14 (7). DOI: 10.3390/su14073840.
7. Gryshchenko, O., Babenko, V., Bilovodska, O. et al. (2022), "Green tourism business as marketing perspective in environmental management", *Global Journal of Environmental Science and Management*, no. 8 (1), pp. 117-132. DOI: 10.22034/gjesm.2022.01.09.
8. Jia, Z., Jiao, Y., Zhang, W., Chen, Z. (2022), "Rural tourism competitiveness and development mode, a case study from chinese township scale using integrated multi-source data", *Sustainability (Switzerland)*, no. 14 (7). DOI: 10.3390/su14074147.
9. Breitenmoser, L., Cuadrado Quesada, G., Bassi, N. et al. (2022), "Perceived drivers and barriers in the governance of wastewater treatment and reuse in India: Insights from a two-round delphi study", *Resources, Conservation and Recycling*, no. 182. DOI: 10.1016/j.resconrec.2022.106285.
10. Rodríguez-Espíndola, O., Cuevas-Romo, A., Chowdhury, S. et al. (2022), "The role of circular economy principles and sustainable-oriented innovation to enhance social, economic and environmental performance: Evidence from mexican SMEs", *International Journal of Production Economics*, no. 248. DOI: 10.1016/j.ijpe.2022.108495.
11. Mikulčić, H., Baleta, J., Klemeš, J. J. (2022), "Cleaner technologies for sustainable development", *Cleaner Engineering and Technology*, no. 7. DOI: 10.1016/j.clet.2022.100445.
12. Ågerfalk, P. J., Axelsson, K., Bergquist, M. (2022), "Addressing climate change through stakeholder-centric information systems research: A scandinavian approach for the masses", *International Journal of Information Management*, no. 63. DOI: 10.1016/j.ijinfomgt.2021.102447.
13. Ryabchenko, V. I. (2021), "Worldview competence as a factor in ensuring social responsibility for the sustainable development of modern society", *Visnyk Zhytomyrskogho derzhavnogho universytetu imeni Ivana Franka. Filosofsjski nauky*, no. 1, pp. 88-101 [in Ukrainian].
14. Zaloznova, Yu. S. (2017), "Priority areas of enterprise staff development on the basis of social responsibility as a tool for achieving sustainable development", *Visnyk Kam'janecj-Podiljskogho nacionaljnogho universytetu imeni Ivana Oghijenka. Ekonomichni nauky*, no. 12 (1), pp. 194-201 [in Ukrainian].
15. Raiko, D. V., Podrez, O. I. (2020), "Social responsibility as a tool for managing the sustainable development of an industrial enterprise", *Problemy ekonomiky*, no. 1, pp. 173-189 [in Ukrainian].
16. Filippova, S. V., Filippov, V. Yu. (2020), "Social responsibility in the strategic management of an enterprise: Key tasks of integration according to the imperatives of sustainable development", *Ekonomika transportnogho kompleksu*, no. 35, pp. 177-202 [in Ukrainian].
17. Pfajfar, G., Shoham, A., Małecka, A., Zalaznik, M. (2022), "Value of corporate social responsibility for multiple stakeholders and social impact – relationship marketing perspective", *Journal of Business Research*, no. 143, pp. 46-61. DOI: 10.1016/j.jbusres.2022.01.051.
18. Biggeri, M., Colucci, D., Doni, N., Valori, V. (2022), "Sustainable entrepreneurship: Good deeds, business, social and environmental responsibility in a market experiment", *Sustainability (Switzerland)*, no. 14 (6). DOI: 10.3390/su14063577.

S. V. Momot**THE IMPACT OF BUSINESS SOCIAL RESPONSIBILITY ON THE IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE REGION**

Future generations of mankind will have the opportunity to survive and obtain a decent standard of living only with the gradual implementation of the principles and goals of sustainable development starting from today. To do this, it is necessary to achieve consolidation of the efforts of a business that adheres to a socially responsible strategy for its own development. The purpose of the article is to specify the impact of business social responsibility on the implementation of the principles of sustainable development in the region. The work defines and concretizes the content of the five principles of sustainable development. The first principle is determined by the rationality and efficiency of human interaction with nature. The second principle is related to the maximum preservation of the diversity of the natural environment and cultural life. The third principle is related to the managed use of resources. The fourth principle is related to the observance of the criteria of rationality, safety, expediency and efficiency in decision-making, regardless of the level of management. The fifth principle emphasizes that any actions today lead to a specific result, and efforts must be made so as not to worsen the scenario for the future development of mankind. The paper provides a deep analysis of the latest scientific papers indexed in the Scopus scientometric database on the subject of the study of corporate social responsibility and the possibilities of achieving the principles of sustainable development in a particular region or the world as a whole. The views that have developed in the scientific community on the expedient objects of the social responsibility of business are characterized. The components of the social responsibility of business are summarized. Possible directions of efforts to implement socially responsible business behavior are identified. The main arguments for the expediency of choosing a socially responsible policy of actions by business are concretized. The conditions under which the enterprise will be able to obtain the expected result from the implementation of corporate social responsibility projects are analyzed. The impossibility of obtaining the same result in the implementation of the same types of manifestation of socially responsible behavior by representatives of the business environment is proved. The role of business in the implementation of each of the five principles of sustainable development is determined. The impact of corporate social responsibility on the implementation of the principles and goals of sustainable development, demonstrated by developed business representatives in Ukraine and the world, is illustrated.

Keywords: social responsibility, business, sustainable development, principles, region.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2022

DOI 10.24025/2306-4420.64.2022.255775

Момот С. В., аспірант PhD, Черкаський державний технологічний університет

e-mail: Sergey.momot@ukr.net

ORCID 0000-0002-0375-6407

Momot S. V., Postgraduate Student, Cherkasy State Technological University